

Klimakrisen er en rettighedskrise

COP29: Rettighedsforpligtelser i globale klimaaftaler

18.10.2024

Dette policy paper blev udgivet første gang i 2023. Denne version er opdateret bl.a. med anbefalinger til forhandlingerne på COP29.

Klimakrisen er en rettighedskrise, fordi den har negative konsekvenser for menneskers basale levevilkår verden over. Men også klimahandling og -løsninger kan føre til rettighedskrænkelser. Derfor skal FN's klimaaftaler være rettighedsbaserede og have mennesker i centrum, fordi klimaindsatser virker bedst, når lokale behov er styrende, og befolkninger har været med til at designe dem.

Klimaforandringerne udfordrer internationalt anerkendte menneskerettigheder på to måder. For det første ved at gøre mennesker sårbare overfor de omfattende, og i værste fald fatale, konsekvenser af voldsomme naturkatastrofer og gradvise "slow onset"-klimaændringer. Klimaforandringerne underminerer på den måde udsatte befolkningers ret til liv, sikkerhed, mad, vand, bolig, sundhed, beskyttelse, uddannelse, levevilkår, miljø og kultur, og rammer særligt de sårbare grupper, som har bidraget mindst til krisen. Samtidigt kan klimaindsatser, der har til hensigt at forebygge klimaforandringerne, alligevel kan medføre krænkelser af især fattige og sårbare befolkningsgruppers rettigheder, hvis de ikke gennemtænkes og er baseret på lokale

kontekster, behov og erfaringer, som bl.a. IWGIA peger¹. I anerkendelsen heraf, indgår der i Parisaftalens præambel en formulering om stateres overordnede forpligtelse til at overholde deres eksisterende menneskerettighedsforpligtelser i klimaindsatser. For at stater skal leve op til deres ansvar under international menneskerettighedslov og standarder, er det afgørende, at de aftaler, der indgås mellem landene i forlængelse af Parisaftalen, og indenfor de globale klimaforhandlinger i UNFCCC i det hele taget, er baseret på en rettighedstilgang, der beskytter klimaramte, udsatte og sårbare befolkningsgrupper – herunder kvinder og piger, børn og unge, oprindelige folk og mennesker med handicap.

Acknowledging that climate change is a common concern of humankind, Parties should, when taking action to address climate change, respect, promote and consider their respective obligations on human rights, the right to health, the rights of indigenous peoples, local communities, migrants, children, persons with disabilities and people in vulnerable situations and the right to development, as well as gender equality, empowerment of women and intergenerational equity.

Rettighedsforpligtelser i Parisaftalens præambel

Desværre er menneskerettighederne ofte under pres i klimaforhandlingerne. Det så vi f.eks. under COP27, hvor menneskerettigheder og deres relevans var til diskussion i en række af forhandlingerne – bl.a. Artikel 6-paragraffer om carbon markets, Gender Action Plan og ACE (Action for Climate Empowerment). Her var der både diskussion om, hvorvidt eksisterende FN-resolutioner skulle afspejles i klimaaftalerne, men også hvorvidt de forpligtelser, der allerede står i Parisaftalens præambel, skulle indgå i aftalerne eller ej.

På COP28 var menneskerettigheder kun inkluderet i hovedaftalens indledende del, hvilket ikke var nok til at sikre den rettighedsbaserede implementering af aftalen. Det er afgørende, at foregangslande som Danmark, og stærke, globale rettighedsaktører som EU, forholder sig principielt til dette spørgsmål, og ikke lader menneskerettigheder være op til forhandling i klimaaftalerne.

I dette policy paper fremlægger vi derfor de tre centrale grunde til, at rettighedssprog skal indgå og gentages i klimaaftalerne:

- **Forebyggelse af rettighedskrænkelser**
- **Langtidsholdbare klimaløsninger**
- **Respekt om menneskerettigheds-konventionerne**

Forebyggelse af rettighedskrænkelser

Hvis ikke rettigheder danner udgangspunkt for implementering af internationale klimaaftaler, er der risiko for, at klimaindsatser kan gøre mere skade

end gavn - også selvom klimaindsatser har til hensigt at minimere de rettighedskrænkelser, der medfører selve klimakrisen. Der er desværre en lang række eksempler på, at klimaprojekter som f.eks. vindmølleparker eller skovbeskyttelse har ført til tvangsforflyttelse og ulovlig fratagelse af jordrettigheder, som ved Lake Turkana i Kenya, som Danwatch og IWGIA har dokumenteretⁱⁱ. Dette sker bl.a., når private virksomheder er involveret i implementeringen af projekterne, og stater ikke sørger for, at virksomhedernes adfærd følger internationale menneskerettighedsforpligtelser. Der er også risiko for, at der sker rettighedskrænkelser, når staterne engagerer private fonde eller investorer i mobiliseringen af klimafinansiering. Her kan stater være så optagede af at mobilisere investeringer, at de ikke samtidig sikrer, at pengene går til aktiviteter, der respekterer, beskytter og fremmer menneskerettighederneⁱⁱⁱ.

Stater er selvfølgelig ikke kun drevet af økonomiske incitamenter i den grønne omstilling. Mange stater er drevet af en reel politisk interesse for at leve op til forpligtelserne i de globale klimaafgifter, og når rettigheder indgår som en egentlig forpligtelse i de globale klimaafgifter, vil deres motivation til at respektere, beskytte og fremme rettigheder i implementeringen være langt højere, både fordi klimaafgifter forpligter dem selv, og fordi klimaafgifter forpligter alle stater på samme måde.

Når rettigheder ikke er en forpligtelse i klimahandling, stiller det desuden de berørte lokalsamfund langt svagere juridisk. Tvangsforflyttelser og krænkelser sker ikke uden modstand, og i mange tilfælde benytter lokalsamfundene retssystemet for at opnå retfærdighed i form af tilbagelevering af land eller økonomisk kompensation. Men det er en enorm byrde at føre en sådan retssag, da i forvejen marginaliserede lokalsamfunds ressourcer til at betale advokater og indhente dokumentation ofte er små i forhold til de ressourcer, private virksomheder eller offentlige myndigheder har til rådighed^{iv}. Mulighederne for at underbygge deres retskrav - og herigennem i øvrigt også bidrage til at forebygge fremtidige krænkelser^v - styrkes væsentligt, jo klarere stater og virksomheders rettighedsforpligtelser er formuleret. Her er de globale klimaafgifter et afgørende bidrag til at styrke og sikre klarhed om retstilstanden for civilsamfundet.

Langtidsholdbare klimaløsninger med respekt for menneskerettigheder

En rettighedsbaseret tilgang i klimaindsatser med lokale befolkningsgruppers behov i centrum, fører som oftest til mere langtidsholdbare løsninger^{vi}. Som regel er det nemlig lokalbefolkningen, herunder særligt udsatte grupper, der kender deres lokalområde bedst og derfor kan rådgive om løsningsmuligheder og risikofaktorer, indtænke lokale kapaciteter og vurdere lokale behov. Dette gælder både i energiprojekter, i klimatilpasningsprojekter og i naturbaserede løsninger. Hvis klimaindsatser skal undgå at have negativ påvirkning på miljø og biodiversitet, er det også afgørende at inddrage lokalbefolkninger, som ofte besidder unik viden om, hvordan økosystemer beskyttes^{vii}. Det gælder ikke mindst for oprindelige folk, som udgør 6% af verdens befolkning, men beskytter mere end 28% af klodens landareal og de vitale økosystemer og biodiversitet, der findes der^{viii}.

Hvis lokalbefolkninger skal høres, skal de have adgang til at påvirke beslutninger både lokalt, nationalt og globalt. Det kræver, at de aktører, der iværksætter klimaimplementering og stater, der forpligter sig til principperne, lytter og inddrager deres input og aktivt arbejder med lokalt ledet tilpasning. Men der er desværre stor forskel på fra stat til stat, hvordan og i hvilken grad borgere kan få indflydelse på beslutninger. I Danmark er det besluttet ved lov, at der forud for en indsats, der kan påvirke miljøet, bl.a. skal gennemføres en offentlig høring. Alle europæiske lande er forpligtet gennem Aarhus-konventionen til at sikre borgeres adgang til miljøoplysninger og offentlig deltagelse i miljøbeslutninger^{ix}. Men mange af de mennesker, der lever på klimakrisens frontlinje, i særdeleshed de mest sårbare og marginaliserede grupper, bliver aldrig hørt. FN's specialrapportør for fremme og beskyttelse af menneskerettigheder i forbindelse med klimaforandringer kalder dette fænomen "*the participation disconnect*"^x.

Kvinder og piger i klimakrisens frontlinjer har en kæmpe viden og erfaring, som gør, at de spiller en helt afgørende rolle i klimatilpasning og forebyggelse af katastrofer i deres lokalsamfund. Dette er der ifølge FN's Miljøprogram UNEP klar evidens for^{xi}. Men deres viden kommer i alt for lidt grad i spil, når klimaløsninger og -indsatser bliver designet, og beslutninger bliver truffet. Ifølge UN Women undermineres kvinders sociale og politiske engagement i klimakampen med kønsbaseret og seksuel

vold, trusler og drab, og kvindelige klimaforkæmpere i det globale Syd møder generelt større modstand end deres mandlige kampfæller^{xii}.

Oprindelige folk er også begrænset i deres mulighed for indflydelse, da de i forvejen kæmper for anerkendelse, selvbestemmelse og rettigheder. Dette er også tilfældet i FN's klimaforhandlinger, hvor de ikke anerkendes som parter på linje med stater, og derfor ikke har en fast plads ved forhandlingsbordet trods deres internationalt anerkendte kollektive rettigheder - som folk - til jord og territorier. De er samtidig blandt de mest sårbare over for effekterne af klimaforandringerne og uforholdsmæssigt påvirket af konsekvenserne i form af bl.a. skovbrande og kysterosion, der truer eksistensgrundlaget for deres kulturer, sprog og levevis.

Børn udgør en af de mest sårbare grupper over for nuværende og fremtidige konsekvenser af klimakrisen grundet deres særlige fysiologiske sårbarhed over for blandt andet ekstreme vejrfænomener, forurening og sygdomme^{xiii}. Børn og unge er som regel ekskluderet fra klimapolitiske beslutningsprocesser, både lokalt, nationalt og globalt og er samtidig mere sårbare overfor klimaforandringerne^{xiv}. Da de ikke har stemmeret, har de derfor sjældent mulighed for at påvirke beslutninger, der omhandler deres liv, gennem almindelige demokratiske processer - en mulighed, stater som bl.a. Danmark har forpligtet sig til at facilitere gennem deklARATIONEN om børn, unge og klimahandling fra COP15^{xv}

Endelig er mennesker med handicap en ofte overset gruppe i klimaindsatser og beslutningsprocesser, samtidig med at de er særligt sårbare overfor klimaforandringer. Selvom deres rettigheder er sikret gennem konventionen om rettigheder for personer med handicap, så ekskluderes de ofte i nationale klimapolitikker, såsom NDC'er og klimatilpasning^{xvi}.

Når disse grupper inkluderes og tages i betragtning i klimaindsatser og beslutningsprocesser, er det i øvrigt vigtigt at være opmærksom på de blinde vinkler der kan opstå, hvis indsatser målrettes for snævert og dermed ikke omfatter de mange mennesker der oplever overlappende former for marginalisering. Det gælder f.eks. piger med handicap der samtidig tilhører en marginaliseret etnisk gruppe.

Respekt for konventionerne

De menneskerettigheder, vi kender i dag, er resultatet af lange politiske kampe for staters beskyttelse af borgere og borgernes beskyttelse mod stater. Desværre er menneskerettighederne under pres globalt, både uformelt, f.eks. aktivisme, og formelt i forhandlingslokalerne. Det gælder f.eks. på ligestillingsområdet, hvor de nuværende forhandlingsdynamikker omkring kvinders rettigheder er udgangspunkt for en stigende bekymring for at genåbne FN's kvindekonvention fra 1979 – bl.a. af frygt for svagere menneskerettighedssprog. En bekymring, der blandt andet bunder i den indflydelse, vi pt. ser en stærkt mobiliseret anti-gender bevægelse har i diverse globale fora.

Når Parisaftalen nævner staternes 'eksisterende menneskerettighedsforpligtelser', er der derfor ikke tale om en uforanderlig liste af forpligtelser. Tværtimod vil forpligtelserne kunne ændre sig over tid, og klimaaftalernes rettighedsfundament er derfor skrøbeligt. Derfor er det vigtigt for at sikre rettighedsbaserede klimaaftaler, men også for at vise politisk vilje og tilslutning til menneskerettigheder som fundament for alt internationalt samarbejde, at genbekræfte og nuancere menneskerettighedsforpligtelserne i de enkelte klimaaftaler. Også når det kun drejer sig om at gentage tekst fra Parisaftalens præambel, bidrager det til at styrke befolkningsgrupperes rettigheder i klimaindsatser, og til at stødigt flere aktører – herunder medier,

vidensinstitutioner og private aktører - bliver opmærksomme på rettighedsaspekter af klimadagsordenen. Referencer til rettigheder i alle klimaaftaler udgør samtidig et vigtigt værktøj for retsinstanser og civilsamfund i at stille aktører til ansvar, som i klimaets navn krænker rettigheder, eller påstår at gøre mere gavn for klimaet, end de reelt gør.

Hvorfor er det ikke nok, at rettigheder nævnes i Parisaftalen?

Klimaaftaler under UNFCCC og derefter indgåede aftaler indledes som oftest med en reference til staters forpligtelser i Parisaftalen, da Parisaftalen er juridisk forpligtende for de stater, der har ratificeret aftalen. Parisaftalens referencer til menneskerettigheder indgår imidlertid kun i dens præambel.

De nævnte rettigheder er derfor ikke juridisk forpligtende for staterne. Teksten svækkes også ved, at den blot siger, at stater bør ("should") og ikke skal ("shall") tage hensyn til menneskerettigheder i klimahandling. Derudover anvendes "respect, promote and consider" frem for "secure" eller "ensure", der er mere bindende, og som anvendes i EU's Charter om grundlæggende rettigheder, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, og FN's Verdenserklæring om Menneskerettigheder. Derfor er det heller ikke tilstrækkeligt, når senere og fremtidige tekster under FN's Klimakonvention UNFCCC blot refererer til eller gentager ovenstående formulering.

Det skal specificeres, hvad "respect, promote and consider" indebærer, så det kan omsættes til reel rettighedsbaseret klimahandling, og sproget i de enkelte aftaletekster skal styrkes, så de kan bruges til at holde stater til ansvar.

Affirming that human rights obligations, standards and principles have the potential to inform and strengthen international and national policymaking in the area of climate change, promoting policy coherence, legitimacy and sustainable outcomes.

[Rettigheder i FN's Menneskerettighedsråds resolution 18/22: Human rights and climate change](#)

Danmark kan gøre en forskel

Danmark er forpligtet under international ret til at respektere, beskytte og fremme menneskerettigheder for alle, og konkret til at opretholde rettighederne i de syv af FN's kernekonventioner, som Danmark har ratificeret^{xvii}. Danmark kan desuden spille en vigtig diplomatisk rolle i arbejdet med at styrke rettighedsforpligtelserne i de globale klimaaftaler. Ifølge Danmarks udenrigspolitiske strategi, skal dansk udenrigspolitik nemlig bygge på 'vores grundlæggende værdier ikke mindst 'demokrati og menneskerettigheder', samt 'rettigheder for kvinder og piger, minoriteter og arbejdstagere'. Den udviklingspolitiske strategi fremhæver også dansk lederskab på rettighedsområdet, herunder for marginaliserede gruppers rettigheder og værdighed, f.eks. LGBTI+ personer. Det er områder, Danmark i høj grad tager lederskab på i FN-regi i både New York og Genève, hvor man er bannerførere på bl.a. oprindelige folks rettigheder, LGBTI+ personers rettigheder, samt kvinder og pigers rettigheder. I den udenrigspolitiske strategi står der også, at man vil arbejde for 'et handlekraftigt EU, som formår at omsætte sin økonomiske tyngde til at præge verden, indgå globale partnerskaber og forsvare europæiske interesser og værdier', hvilket ikke mindst er relevant i regi af klimaforhandlingerne, hvor EU forhandler på vegne af medlemslandene, herunder Danmark.

Danmarks nye Afrikastrategi nævner også menneskerettigheder som en af byggestenene for det danske engagement, og strategiens første målsætning peger på inddragelsen af civilsamfundet som en central del af at understøtte menneskerettigheder, demokratiske værdier og lokalt ejerskab gennem Danmarks partnerskaber.

Danmarks prioritering af rettigheder på klimaområdet har praksis vist sig ved at Danmark stemte for oprettelsen af en FN-specialrapportør indenfor menneskerettigheder og klima i 2021. I 2023 bakkede Danmark op, sammen med de andre EU-medlemslande, om Vanuatus forslag i FN's Generalforsamling om at få lavet en vurdering fra Den Internationale Domstol om staters forpligtelser i klimakrisen.

I klimaministerens årlige klimaprogram indgik der i 2022 stærke forpligtelser til at styrke fokus på menneskerettigheder i klimaforhandlingerne med særligt fokus på kvinder og piger, oprindelige folk og civilsamfundsrepræsentation. Men i klimaprogrammerne for 2023 og 2024 er rettigheder ikke nævnt med et ord, og selv ikke arbejdet med 'Just Transition' fremhæves som et rettighedsbaseret fokusområde. Det er en markant ændring i den forkerte retning, som Danmark bør rette op på i god tid inden COP30, hvor man sidder i EU's formandskabsstol, og spiller en vigtig rolle i at få EU til at øge og fastholde sine ambitioner på rettighedsområdet samt sikre civilsamfundets ret til deltagelse.

Det kan Danmark gøre

UNFCCC-processen løber hele året, og der er en række prioriteter på rettighedsområdet som Danmark løbende kan arbejde for, med henblik på at fremme rettigheder i klimaaftalerne, både nationalt, gennem EU-samarbejdet og i FN.

Civilsamfundet anbefaler at Danmark:

- Indarbejder rettigheder som bærende princip for danske nationale og internationale klimaindsatser i den forestående revision af Klimaloven
- Styrker sit forhandlingsmandat på rettighedsområdet som del af forberedelsen til EU-formandskabet og COP30, bl.a. ved at udfolde tydelige prioritetsområder i klimaprogrammet fra 2025 og frem
- Kæmper for, at EU har som del af sit forhandlingsmandat, at menneskerettighedsforpligtelser skrives ind i alle klimaaftaler, samt at disse rettighedsforpligtelser altid inkluderer de mest marginaliserede og udsatte grupper, herunder børn, kvinder, mennesker med handicap, mennesker på flugt og oprindelige folk
- Arbejder for en rettighedsbaseret opdatering af EU's NDC, som dermed tydeligt etablerer unionens rettighedsforpligtelser i national og international klimahandling
- Arbejder for at fremme og sikre civilsamfundets meningsfulde deltagelse i COP'er, samt deres ytrings-, forsamlings-, og foreningsfrihed i den forbindelse

Her skal rettigheder skrives ind i klimaaftalerne

New Collective Quantified Goal (NCQG)

På COP29 skal der sættes et nyt mål for klimafinansiering fra de rige til de fattige lande. Det omtales som et nyt kollektivt kvantificeret mål (New Collective Quantified Goal; NCQG). Det nye mål er en mulighed for at udbedre den alvorlige tillidskrise, der er opstået som resultat af de brudte løfter ifm. det nuværende 100 mia. USD- mål, og en mulighed for at sætte klare rammer for rettighedsbaseret klimafinansiering i en skala og kvalitet der harmonerer med de rige landes forpligtelser i henhold til deres historiske udledninger.

Det nye mål for klimafinansiering skal derfor:

- Være forankret i et princip om klimaretfærdighed der sikrer at målet er størrelsesmæssigt proportionelt med de rige landes historiske udledninger, og er baseret på Parisaftalens princip om 'Fælles Men Differentieret Ansvar og Respektive Muligheder' (Common But Differentiated Responsibility and Respective Capabilities)
- Afspejle internationale forpligtelser til at respektere, fremme og beskytte rettigheder for oprindelige folk, børn og unge, kvinder og kønsminoriteter, mennesker med handicap samt arbejdstagere, og søge at

modvirke marginalisering og diskrimination baseret på kønsidentitet eller seksuel orientering, etnicitet, klassetilhørsforhold, alder eller handicap

- Være målrettet kvinder, piger og børn og bidrage til bæredygtighed og ligestilling
- Anerkende klimaudsatte befolkningsgruppers centrale rolle i at bekæmpe klimaforandringer og bidrage til klimaløsninger, herunder gennem anvendelse af traditionel og lokal viden, og ved at prioritere løsninger med lokal forankring og ejerskab
- Forbedre udsatte gruppers adgang til klimafinansiering, herunder kvinder og piger, oprindelige folk, LGBTQI+ personer, etniske minoriteter, mennesker med handicap, lokalsamfund (herunder lokalsamfund i skrøbelige og konfliktramte områder), børn og unge samt flygtninge
- Sætte delmål for særligt sårbare lande, især små ø-udviklingslande (SIDS) og mindst udviklede lande (LDC'er), i tråd med Parisaftalens artikel 9.4 og verdensmålsprincippet om at hjælpe de mest sårbare først, og ikke at lade nogen i stikken
- Bestå af en kerne af ny og additional gavebistand for at undgå yderligere gældsætning af udsatte grupper, herunder kvinder og kønsminoriteter, og undgå at stille udviklingslande i et dilemma mellem klimahandling og fattigdomsbekæmpelse, der underminerer retten til udvikling og andre basale menneskerettigheder

Resultater fra ekspertdialogen om børn og klimaforandringer skal gentages på tværs af forhandlingsspor

Hvis børn og unges perspektiver og behov ikke inkluderes i klimaaftaler og indsatser, undermineres deres ret til deltagelse og man risikerer at klimaindsatserne rammer skævt, hvis de ikke adresserer børns særlige sårbarhed. At sikre retfærdige løsninger for og med børn, i al deres diversitet, er afgørende for at sikre klimaretfærdighed og beskyttelse af børns rettigheder^{xviii}.

Børn og unge har historisk set været underrepræsenteret i klimaforhandlingerne, men på Bonn-mødet tidligere i år kom børn på dagsordenen for første gang i UNFCCC's historie. Dette åbnede en unik mulighed for at øge ambitionerne om at indtænke børns behov og rettigheder på tværs af klimaaftalerne, ikke mindst i sporene om klimafinansiering, tilpasning, tab og skader og Just Transition, samt i COP29-slutteksten. Det er vigtigt at aftalerne afspejler den uformelle opsummering fra ekspertdialogen^{xix}, herunder:

- Børns rettigheder som afspejlet i globale og regionale børnerettighedsaftaler og FN's Børnekomité General Comment no. 26^{xx}
- Vidensdeling og kapacitetsopbygning af Parterne til UNFCCC omkring hvordan børns rettigheder integreres i klimahandling
- Hensyn til børns særlige og øgede sårbarhed i klimakrisen
- Behovet for at øremærke midler til klimafinansiering målrettet børn, ikke mindst i lyset af at blot 2,4% af eksisterende finansiering i dag går til denne type projekter^{xxi}
- Understrege børns rolle som forandringsaktører i klimahandling ved at skabe inkluderende og sikre muligheder for deltagelse i beslutningsprocesser på alle niveauer (ikke mindst i sporet om Action for Climate Empowerment (ACE))

The Enhanced Lima Work Programme og Gender Action Plan

På COP29 skal der forhandles et nyt Enhanced Lima Work Programme (LWP) og den tilhørende Gender Action Plan (GAP). Det er særligt vigtigt at der udvikles et nyt og mere ambitiøst LWP og GAP, som bør være stærkt informeret af GST-beslutningen fra COP28, LWP-review synteserapporten fra SB60^{xxii}, evidens på området og input fra kvinderettighedsorganisationer fra globale majoritetslande (organiseret under Women & Gender Constituency). Reviewet konkluderede blandt andet store udfordringer i forhold til manglende finansiering af nuværende GAP-aktiviteter, hvilket bør adresseres i forhandlingerne om den nye GAP, og i forbindelse med udviklingen af det nye finansieringsmål (NCQG). Anbefalingerne fra Women & Gender Constituency til det nye finansieringsmål bør tages i betragtning, herunder især dem der blev udarbejdet op til TED11 og AHWP3^{xxiii}, samt forud for 2024 Forum of the Standing Committee on Finance med fokus på Gender-Responsive Financing for Climate Action^{xxiv}.

Der bør arbejdes for et tiårigt program med femårige Gender Action Plans med klare og ambitiøse målsætninger og indikatorer, samt fokus på integration af en intersektionel forståelse af køn og klimarelaterede effekter i det nye arbejdsprogram.

Arrangements for Intergovernmental Meetings (AIM) og Action for Climate Empowerment (ACE)

Civilsamfundets muligheder for at deltage i FN's klimaforhandlinger samt i medlemslandenes egne klimaindsatser fastlægges under overskrifterne Action for Climate Empowerment (ACE) og Arrangements for Intergovernmental Meetings (AIM). I lighed med sporene om bl.a. klimatilpasning, tab og skader og kønsligestilling, kæmper man for at få anerkendelse for, at det kræver finansiering, hvis ACE skal have betydning i praksis. Det lykkedes ikke at komme frem til konklusioner herom på COP28, og det lykkedes heller ikke på SB60 i Bonn. I AIM-forhandlingerne opnåede man stærke konklusioner på COP28, især på det punkt der handler om den værtsaftale ('host country agreement'), værtslandet indgår med UNFCCC. Den skal være offentligt tilgængelig, blev det besluttet på COP28, men på trods heraf er beslutningen ikke udført i praksis. Det er i mellemtiden lykkedes Amnesty International at få udleveret UNFCCC's aftale med Emiraterne om afholdelsen af COP28, og Human Rights Watch har for nylig fået udleveret aftalen med Aserbajdsjan om COP29. Begge aftaler er tvetydige om netop spørgsmålet om beskyttelse af COP-deltagernes grundlæggende rettigheder, og det rejser bekymring om sikkerheden for civilsamfundsdeltagere, især de der ikke nyder beskyttelse fra egne regeringer.

Civilsamfundets anbefalinger i forhandlingerne er:

- At det anerkendes i konklusionerne om ACE at finansieringsforpligtelser i medlemslandene er afgørende for at sikre klimauddannelse og -oplysning, samt styrke offentlig deltagelse og adgang til information
- At det understreges i AIM-konklusionerne og i COP29-slutteksten at observatører har ret til at deltage i UNFCCC-møder under beskyttelse af deres grundlæggende menneskerettigheder, herunder retten til forsamling og protest, i overensstemmelse med formålet og principperne bag FN-Charteret og international ret, både før, under og efter møder, og uden risiko for forfølgelse eller andre konsekvenser
- At UNFCCC's aftaler med værtslandene skal offentliggøres af UNFCCC, og at alle fremtidige aftaler skal afspejle FN-Charteret og internationale retsprincipper

Noter

- [i] IWGIA, 2023: <https://www.iwgia.org/en/indigenous-world-editorial/5140-iw-2023-editorial.html>
- [ii] Danwatch, 2022 & IWGIA, 2019: <https://danwatch.dk/en/perspektiv/brud-pa-menneskerettigheder-bremser-den-gronne-omstilling-i-kenya/> & <https://www.iwgia.org/en/resources/publications/3535-the-impact-of-renewable-energy-project-on-indigenous-communities-in-kenya.html>
- [iii] OHCHR, 2018: https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Development/Session19/A_HRC_WG.2_19_CRP_4.docx
- [iv] IWGIA, 2020: <https://www.iwgia.org/en/kenya/3534-impact-of-renewable-energy-projects-on-indigenous-communities-in-kenya.html>
- [v] CIVICUS, 2023: https://www.civicus.org/documents/reports-and-publications/SOCS/2023/state-of-civil-society-report-2023_en.pdf
- [vi] Center for International Environmental Law Human Rights & Climate Change Working Group, 2023: <https://climaterights.org/wp-content/uploads/2023/02/Human-rights-in-the-GST-joint-submission-February-2023.pdf>
- [vii] National Geographic, 2018: [Indigenous peoples defend Earth's biodiversity—but they're in danger \(nationalgeographic.com\)](https://www.nationalgeographic.com)
- [viii] Garnett, S.T., Burgess, N.D., Fa, J.E. et al., 2018: <https://www.nature.com/articles/s41893-018-0100-6>
- [ix] OSCE: [The Aarhus Convention | OSCE Aarhus](https://www.osce.org/aarhus-convention)
- [x] OHCHR, 2022: [A/77/226: Promotion and protection of human rights in the context of climate change](https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/07/77226)
- [xi] UNEP, 2022: <https://www.unep.org/news-and-stories/story/empowering-women-frontlines-climate-change>
- [xii] UN Women, 2023: <https://www.unwomen.org/en/news-stories/feature-story/2023/04/overcoming-gender-based-violence-as-a-barrier-to-human-rights-and-environmental-sustainability>
- [xiii] UNICEF, 2021: [The Climate Crisis is a Child Rights Crisis | UNICEF](https://www.unicef.org/climate-change)
- [xiv] Red Barnet, 2021: <https://redbarnet.dk/nyheder/ny-rapport-boern-vil-opleve-syv-gange-saa-mange-hedeboelger-som-deres-bedsteforaeldre/>
- [xv] UNICEF: <https://www.unicef.org/environment-and-climate-change/climate-declaration#declaration>
- [xvi] DICARPI, 2023: [Disability Rights in Climate Policies: 2023 Status Report – DICARP \(disabilityinclusiveclimate.org\)](https://www.dicarp.org/)
- [xvii] Globalt Fokus, 2023: [Rettighedskompass for bæredygtige, retfærdige og effektive globale klimaindsatser \(https://globaltfokus.dk/images/Klima/2023/Rettighedskompass%20for%20klimaindsatser.pdf\)](https://globaltfokus.dk/images/Klima/2023/Rettighedskompass%20for%20klimaindsatser.pdf)
- [xviii] Save the Children, 2024: [COP29 Save the Children Policy Briefing | Save the Children's Resource Centre](https://www.savethechildren.org/)
- [xix] UNFCCC, 2024: [Informal summary report of children dialogue_20.09.pdf \(unfccc.int\)](https://www.unfccc.int/)
- [xx] OHCHR, 2023: [CRC/C/GC/26: General comment No. 26 \(2023\) on children's rights and the environment with a special focus on climate change | OHCHR](https://www.ohchr.org/en/press-releases/2023/07/262023)
- [xxi] Save the Children, 2023: [Falling Short: Addressing the climate finance gap for children | Save the Children's Resource Centre](https://www.savethechildren.org/)
- [xxii] UNFCCC, 2024: [sbi2024_11.pdf \(unfccc.int\)](https://www.unfccc.int/)
- [xxiii] Women & Gender Constituency, 2024: [202408051412---WGC Submission for TED11 and AHWP3_FINAL.pdf \(unfccc.int\)](https://www.unfccc.int/)
- [xxiv] Women & Gender Constituency, 2024: [WGC Submission on the SCF Forum.pdf \(unfccc.int\)](https://www.unfccc.int/)